

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 n v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacției

„BISERICA și ȘCOLA.”

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Îmbunătățirea stării materiale a învățătorilor prin ocupațiuni laterali.

Sub titlul acesta am publicat în numărul trecut un articol scris de dlu învățătoriu Iosif Groșoreanu; și fiind cestiunea sulevată de dânsul o cestiune de mare importanță actuală revenim astăzi asupra ei cu atât mai vârtos, cu cât atingându-se printr'ênsa atât cestiunea ameliorării dotațiunii învățătorilor noștri, cât și în genere progresul și viitorul școlilor noastre, așa vedem noi, că este neapărat de trebuință, ca să fim toți de o potrivă cât mai bine lămurii și orientați asupra acestei întrebări.

Dlu Iuliu Groșorean, pronunțându-se în articolul său publicat de noi în numărul trecut asupra întrebării, dacă este bine, seau nu, ca învățătorii să coluce la „îmbunătățirea stării sale materiale și prin ocupațiuni laterali“, seau nu, răspunde hotărît, că nu, și dechiară, că: „învățătorii trebuie să se dedice cu totul școlii sale, și nu-i permis, ca grijile lui private să-i conturbe lucrarea“.

Și judecând din punctul de vedere curat ideal al școlii asupra acestei întrebări, negreșit, că numai așa se poate răspunde, cum a răspuns dlu Iuliu Groșorean. Pentru orientare însă, așa credem noi, că la cele șise de dânsul este neapărat de lipsă pentru lămurirea acestei cestiuni să mai adaogem ceva, și anume faptul, că: nici un ideal omul nu-l poate realiza, decât numai în cadrul împrejurărilor, și încât permit împrejurările, deoarece precum nimerit scrie cronicariul român Mirou Costin „nu este omul stăpân preste vremi, ci bietul om sub vremi“. Și precum în aritmetică nu putem, să avem de product numărul patru, dacă nu avem

pre doi de două ori ca factor: tocma așa nu se poate privi și rezolvi numai din punct de vedere ideal nici o cestiune, deoarece în lupta omului de a ajunge și realiza ori ce ideal nu decide numai bunavoința și dorul de a-l realiza, ci totdeauna apasă greu în cumpănă, și încă foarte greu, împrejurările, în cari ne găsim, și de cari ori cât ne-am trudi, ca să ne emancipăm, nu o putem face așa, precum voim, și precum dorim.

Luptăm de sigur astăzi și noi, biserica și poporul român, să îmbunătățim starea materială a preoților și învățătorilor noștri, ca dânsii să potă, să-și dedice toate puterile numai serviciului și chiămării lor mari și grele; și odată negreșit sperăm, că va trebui să și ajungem această țintă. Timpul însă când vom potă, să ajungem, și să realizăm această țintă, potă să fie mai aproape, seau mai departe. Până atunci însă, până când vom potă să realizăm acest ideal, negreșit va trebui, toți de o potrivă să ținem cont de grelele împrejurări, în cari trăim; și să ne ajutorăm așa, precum se potă la îmbunătățirea stării materiale în cadrul împrejurărilor, în cari trăim, dar negreșit, fără ca prin acesta să neglijem datorințele noastre oficiale față de biserică și față de școlă. Și nu suntem numai noi cei cari suntem siliți a-ne ajutora astfel, mai sunt și alții, cari deși se găsesc hotărît în condițiuni mai bune, decât noi: totuși sunt siliți să-și ajute în punctul acesta tocma așa, precum suntem avisați să ne ajutăm și noi. Mai șilele trecute s'a ocupat de această cestiune și comisiunea de instrucțiune a camerei deputaților din Budapesta. A raportat adecă guvernul țării, ca la școlile de stat este mare lipsa de învățători din motivul, că învățătorii sunt rău dotați, și

mulți dintre dînșii, după-ce servesc puțin timp ca învățători, își părăsesc cariera, și trec la alte ocupațiuni, cari li-se par mai rentabile; ér guvernul țării în lipsă de buget pentru delăturarea acestui rău n'a aflat alt mijloc, decât, că a instituit cursuri de economiă pentru învățători, — ca prin acestea să-li-se dea posibilitatea, ca ocupându-se cu unele ramuri de economiă, compatibile cu cariera învățătoréscă, cum sunt: pomăritul, legumăritul, albinăritul, cultura vermiilor de mătase, viăritul și alte ramuri de economiă mai ușóre, cari nu-i împedecă întru împlinirea datorințelor oficiale să-și pótă îmbunătăți starea materială.

Dacă statul și guvernul țării este silit de împrejurările bugetarie a avisa pre învățătorii săi, ca să-se ocupe pre lângă învățătorii cu unele ramuri de economiă mai ușóre pentru a-și ameliora starea materială, — apoi ce să șicem noi, cari pentru susținerea școlilor confessionale nu avem alt isvor de venit, decât denariul poporului?

La noi, la școlile nóstre confessionale apoi este mult mai mare interesul, de cum este aiurea, ca învățătorii să fiă bine situați materialmente, deoarece pentru noi, cari avem trebuință de mai mulți ómeni inteligenți pre tóte terenurile, este lucru natural și de dorit, ca învățătorii să-și pótă cresce familia precum se recere. Și deci de o cam dată și în lipsă de alte isvóre de venit pentru ameliorarea dotațiunii învățătorilor negreșit, că nu ne rămâne alta de făcut, decât să ne folosim și noi de mijlocul, carele îl recomandă, și aplică și statul, și anume ca și învățătorii nostri să-se ocupe cu unele ramuri de economiă compatibile cu cariera învățătoréscă, ca prin acésta să pótă concurge și dînșii la îmbunătățirea stării materiale.

Abstragând apoi dela acésta împrejurare, mai este la noi, la români, și un alt mare interes, carele reclamă, ca învățătorii nostri să-se ocupe cu unele ramuri de economiă, și anume un însemnat interes cultural. Noi ne plângem în fie-care și, că poporul nostru este sărac, și în tóte întreprinderile nóstre culturale ne împedecăm, și așa șicând sîntem ținuti și opriti în loc din acésta cauză. Pre când ne plângem de sărăcia poporului și cu drept cuvânt, pre atunci, așa ni-se pare nouă, că aruncând privirea asupra modului de economiă al poporului, am poté afla multe mijlóce, prin cari sub anumite condițiuni am poté contribui, ca poporul să-și înmulțescă isvórele de venit. Amintim adecă în punctul acesta numai două momente, și anume: po-

măritul și legumăritul. Am ajuns adecă astăzi, că la noi în țără de exemplu se împórtă póme și în special mere din Austria și chiar și din America; și am ajuns, ca să vedem, că pentru un măr se plătesce atât, cât pentru patru, seau cinci pomeranțe importate din Italia; ér acésta se întemplă de sigur din motivul, că la noi în țără pómele nu se cultivă în măsură trebuincióasă. Pentru pomărit partea cea mai mare din teritoriul eparchiei nóstre este fórté acomodat. Și în același timp este fapt, că poporul nostru, așa s'a deprins din bătrani, se ocupă cu predilecțiune de pomărit. Din nefericire însă poporul nostru nu cultivă cele mai bune soiuri de póme, soiurile rentabile, cari se plătesc, ci soiuri mai de a doua mână, cari nu se plătesc, și încă este cu puțință, ca pre ici, pre colo să vedem prin grădinile ómenilor nostri chiar și meri și peri pădureți. Mult mai neglész apoi decât pomăritul este la noi cultura legumelor. Afară de comunele din jurul Belințului, și afară de unele comune din comitatul Aradului, unde se cultivă cu bun succes curechiul, abia vedem cultivându-se legumele.

Cauza pentru acésta mare scădere pre terenul economic nu este, că n'am avé teritoriu, pre carele să putem cultiva cu succes pomi nobili și legume; ci așa ni-se pare nouă, că ne lipsesce voia și plăcerea. Acestor două însemnate și rentabile ramuri de economiă nu li-se dá importanța, ce o merită. Ómenii nostri n'au vėđut, și nu s'au convins de productivitatea și însemnătatea lor. Și deci la noi, la români un mare interes economic și cultural reclaméză cu înțēire, ca învățătorii să-se ocupe de dēsele, — pentru ca grădina școlară bine cultivată cu pomi nobili și cu legume să servescă poporului de grădină de model.

Fiind deci atât de mari interese culturale și economice ale poporului le gate de împrejurarea, dacă învățătorii se ocupă, seau nu de cultivarea pomilor și legumelor, — cestiunea se reduce numai asupra întrebării, dacă învățătorii se póte ocupa de aceste ramuri de economiă fără a neglige instrucțiunea, seau nu. Asupra acestei întrebări ne vom pronunța în un articlu viitoriu.

Sărbătórea Floriilor.

Acésta sărbătóre s'a instituit întru amintirea intrării triumfale în Ierusalim a Măntóitorului nostru Isus Christos cu cinci zile înainte de pascile iudeilor. Despre acésta intrare, ca un act înșămnat din

viața Mântuitorului, ne relatează toți patru evangeliști următoarele :

Apropiindu-se timpul sărbătorii pascilor jidovesci, se suie mulțime mare de popor la Ierusalim, cetatea sântă, spre a sârba acésă sărbătoare mare ; ér Isus sciind că i s'a apropiat timpul patimilor și morții sale, încă merge la Ierusalim, trecând prin satul Bethania de lângă Ierusalim, se înquartirează la Simon leprosul unde se afla și Lazar, pe care îl inviase din morți. Spre a da o solemnitate mai mare intrării sale, demândă el învățăceilor săi, ca să meargă doi în satul din apropiere. Acolo vor afla o asină legată cu mánzul ei și să i-o aducă. Pe aceste animale, ca simbol al păcii, au așternut învățăceii vestminte. ér Mântuitorul călare pe mánzul asinei a intrat în Ierusalim, arătându-se ca regele păcii. Poporul adunat în Ierusalim auđind despre multele minuni ale Mântuitorului și mai ales despre minunea ultimă a învierii lui Lazar și cređend, că Isus e un conducător politic, care se-le restatoréscă statul iudaic și să-i scape de sub domnia romană îl întimpină cu cuvintele : „Osanna fiului lui David ! Binecuvântat cel ce vine în numele Domnului ! Osanna intru cei de sus !“. Cu atâta entusiasm l-a primit acest popor îndărătnic și schimbăcios, ér peste trei ăile, tot acest popor, care l-a preamărit, îi striga : „Restignește-l ! Restignește-l ! Sângele lui să fie asupra noastră“ -- dacă suntem vinovați pentru mórtea lui.

Tóte aceste evenimente s'au întemplat în un timp scurt de cinci ăile, timp destul de lung altcum pentru acest neam înrăutățit, ca să se lase intru atâta adimenit de farisei, încât să-i ceară cu atâta insistință mórtea.

Mântuitorul a sciut, ce sórte îl așteptă în Ierusalim, dar a sciut și aceea, că acuma e timpul, ca să se arunce grăuntele în pământ, acolo să putrezească și numai așa să pótă da fruct, — după cum ăice el însuși, înțelegând sub acel grăunte mórtea sa, ear din acéstă mórte a sa, se resară viața tuturor popórelor. A voit numai că trăind până acum necunoscut, smerit și fără pompă, să se înfățișeze prin intrarea sa ultimă în Ierusalim, în splendórea sa regéscă, simbolizând astfel originea și demnitatea sa mai înaltă și arătând ingratitudea și nestatornicia acestui popor, pentru care a lucrat în intréga sa viață. Aceste două idei, ideia de a se arăta în mărimea ce i se compete și ideia de a înfățișa poporul iudaic în orbirea patimilor lui, se reoglindează în intrarea solemnă a Mântuitorului în Ierusalim.

Biserica, precum a instituit pentru tóte evenimentele mai însemnate din viața Mântuitorului, anumite sărbători, cari ne represintă istoria planului de mântuire al neamului omenesc din partea lui D-ăeu, astfel a instituit și pentru acest eveniment sărbătórea numită a floriilor, care se numără între cele 12 sărbători mari domnesci de peste an.²²

Sărbătórea acésta se numesce a floriilor sau floriile, pentru că se serbează pe timpul când infloresc florile, se numesce și a stălpărilor, după ramurile de finic, pe cari le așterneau pe cale iudeii la întemplinarea Mântuitorului ; mai pórta apoi și numele de Dumineca lui Lazar, pentru-că mai nainte cu o ăi, Sâmbătă a serbat biserica iavierea lui Lazar din morți.

Acéstă sărbătóre datează încă de prin veacul al IV-lea, ceea ce dovedesc diferitele cuvântări ale sântilor părinți din acel veac, ținute în ăiua acésta.

După evangelia rugăciunii de diminéță (Utrenia) preotul binecuvântă ramurile de arbori și-le imparte poporului, un us despre care ne vorbesce și s-tul Ioan Chrisostom. Ramurile acestea verđi, pe cari în timpul serviciului dăeesc le țin credincioșii în mâni, sunt icóna invingerii, pe carea a raportat-o Mântuitorul asupra morții, a triumfului, cu care a inviat El din morți. Credincioșii le țin în mâni spre a da espresiune speranței, că și noi prin unirea cu Christos vom învinge mórtea păcatului și vom invia spre o nouă viață gloriósă. Spre aducerea aminte cât mai deasă de acestea, obicinuesc creștinii a duce ramurile sântite și acasă, unde le păstrează ei la un loc de frunte.

Ce s'atinge de Sâmbăta lui Lazar, deși biserica sârbează în acéstă ăi scularea lui din morți, totuși acéstă minune nu a sêvêșit-o Mântuitorul în acéstă ăi, adecă cu o ăi înainte de intrarea triumfală a sa în Ierusalim, ci cu mai multe ăile. Ear iavierea lui Lazar se serbează în acéstă ăi înainte de săptămána patimilor, pentru-că pentru iavierea lui Lazar cu atât mai vértos căutau Jidovii să-l omóră pe Christos.

Invierea lui Lazar se serbează din două motive ; atât pentru-că prin ea ni-a dat Mântuitorul garanță despre viitórea noastră iaviere, după cum se exprimă acésta în tropariul acestei ăile prin cuvintele : „Invierea cea de obște mai nainte de patima ta incredințându-o, pe Lazar din morți l-ai sculat Christóse Dăeule“ adecă că inviind pe Lazar din morți, prin acésta ne-ai incredințat și pe noi pe toți despre viitórea iaviere ; ér al doilea motiv pentru acéstă sêrbare e, ca să-l arâte pe Mântuitorul înaintea patimilor și morții sale de domn și biruitor al morții și să deștepte în noi credință sigură în iavierea lui și că el de și biruitorul morții numai de bună voie s'a supus ei, învingându-o apoi prin iavierea s'a defnitiv.

Deslușiri.

Sub datul 5 Aprile nou a. c. părintele Iosif Rădneanțiu die Sentandrași ne trimite o epistolă cu rugarea ca se o publicăm în „Biserica și Școlă“ ca răspuns la articolul nostru publicat în numărul trecut apărut la 22 Martie (3 Aprilie) a. c. sub titlul „un curent favorabil“. Epistola din cestiune conține idei greșite și bănueli lipsite de ori ce basă cu privire

la administrațiunea fondului preoțesc. Cu toate acestea o publicăm în întreg cuprinsul ei, pentru ca să arătăm cât de netemeinice sunt bănuielele, ce ea le conține.

Epistola din cestiune sună în următorul mod :

„Stimată Redacțiune! Articolul intitulat „Un curent favorabil“ publicat în Nr. 12 din „Biserica și Școala“, au produs efect nesimpatic între preoțimea noastră bănățiană, fiind-că în conținutul lui, ori și-cine vede, că intențiunea aceluia articol e, a detrage atențiunea și interesul preoțimii bănățene, dela administrarea așa zisului fond preoțesc, carea în felul său au început a fi proverbială. ¹⁾

1) Cu privire la aserțiunile dlui autor, cuprinse în acest pasagiu, credem, că referitoriu la formă este la loc, dacă observăm, că ni-se pare un lucru de sigur pré cutezat afirmațiunea dlui autor, că articolul nostru „un curent favorabil“, precum dice dsa „a produs efect nesimpatic în preoțimea bănățeană“. Nu putem adecă înțelege, cum a putut dânsul, ca într'un timp de aproape numai 24 de ore să sonda și să afle, ce gândesce, și ce efect a produs acel articlu al nostru în preoțimea bănățeană. Trecând la meritul cauzei dechiarăm, că articolul din cestiune, precum se pôte convinge tot omul, carele îl-cetesce cu atențiune, nu a intenționat, precum susține dsa, „a detrage atențiunea și interesul preoțimii bănățene dela administrația așa zisului fond preoțesc“; ci noi prin acel articlu am intenționat tocma contrariul, și anume: chiar ca să atragem atențiunea preoțimii asupra acestui fond, și să o invităm, ca cu ajutorul acestui fond să coluce la înmulțirea averii comunelor bisericesci ca înmulțindu-se venitul acestora o parte din acel venit să-se pôtă folosi la ameliorarea doțățiunii preoțimii, — arătând că unii preoți s'au folosit deja cu bun succes de acest mijloc, — cumpărând cu împrumuturi luate în condițiuni favorabile din fondul preoțesc frumoșe complecse de pământ; și pentru dovedirea aserțiunii noastre acesteia amintim două casuri din nemijlocita apropiere a dlui autor, și anume că: comuna **M o n o s t o r a** cumpărat cu ajutorul fondului preoțesc o sesiune de pământ, ér comuna **S e c e a n i** cătră cele vr'o trei-deci de jughere de pământ cumpărat de mai nainte pentru biserică a cumpărat cu ajutorul fondului preoțesc înainte cu două, trei luni, 40 de jugere de pământ și o casă; și astfel numita comună are astăzi șeptedece de jugere de pământ și o casă. Mai amintim apoi dintre comunele mai îndepărtate, că comuna **Șiria** a cumpărat douăspredece pătrare de pământ, cari astăzi representază o valóre de 24,000 florini, precum și aceea, că toate acestea și alte asemenea pământuri s'au scos din mâni streine, ceea ce de sigur este un avantajiu pentru noi. Și deci noi am scris acel articlu întemeiați pre fapte și succese positive și cu scopul, ca acest curent favorabil să-se generalizeze în fiecare comună. — În ceea ce privește apoi bănuielele, cari le ridică păr. Rădneanțiu

Articolul din cestiune în naivitatea sa, e plin de învătăuri bune ²⁾, pentru cei ce n'au cunoștință despre existența fondului preoțesc, — și pentru ca și pe viitoriu cât de puțin să se facă vorbă despre acest fond, ni-se consiliéză înființarea de fonduri parohiale. ³⁾

Până am ajunge însă a înființa fonduri parohiale, e bine să avem cunoștință și despre administrarea fondului preoțesc, despre care până acuma numai cei din apropierea acestui fond — știu ce știu. ⁴⁾

E adevărat, că în fiește-care an, nainte de ținerea sinodului eparchial se cetesc socoțile fondului preoțesc, — dar numai așa în mod colectiv, fără a se dimite la spețialități, — dorința noastră însă este, ca socoțile fondului preoțesc să se estindă a arăta în detal: ⁵⁾

contra administrațiunii fondului preoțesc înregistrăm următoarele, și anume:

Fondul preoțesc în sensul statutelor sale se administreză de Consistoriul eparchial sub controla adunării generale a preoțimii, carea pentru censurarea socoților și preste tot pentru controla întregii administrațiuni a fondului preoțesc esmite o comisiune din sinul său, carea esaminează, și controléză din fir în păr fiecare pozițiune de intrate și ieșite, și reportéză despre cele aflate în fiecare an în mod amănunțit adunării generalii. Mai departe fondul preoțesc stă sub controla sinodului eparchial, carele prin comisiunea sa epitropescă esaminează și controléză toate pozițiile și întrégă administrațiunea, — și în fine se controléză administrațiunea acestui fond, și prin comisiunea sinodală de scontrare, carea asemenea revede, și controléză totul; și nici odată nu s'a întâmplat, ca aceste foruri de controlă să fiă aflate o iregularitate, în administrațiunea fondului preoțesc, pre carea părintele Iosif Rădneanțiu afiă de bina-o numi „proverbială“. Este însă altceva „proverbial“ și neînțeles, și anume: cum vine chiar părintele Rădneanțiu să critice administrațiunea fondului preoțesc, la carele dânsul, de când există fondul, nici odată n'a solvit taca prescrisă de statute, — prin ce și-a perdut dreptul la favorurile, ce le acórdă acest fond, și după buna rânduielă, ce trebuie să existe între ómeni, de sigur și la critică. Redacțiunea.

2) Ómenii „naivi“ nici odată nu-și arógă dreptul de a învăța. „Naivitatea“ nu se nimeresce cu învățarea altora. Red.

3) Articulul nostru vorbesce tocma contrariul dela ceea ce susține dlu autor. Red.

4) Preoții, cari cu ajutorul fondului preoțesc au cumpărat pământuri pre seama comunelor bisericesci, și toți cei ce s'au interesat de sörtea fondului, așa se vede, că au luat cunoștință și despre existența și despre administrațiunea fondului preoțesc, deórece ómenii, cari și-au impus obligăminte față de fond au și usat de drepturi în cadrul statutelor. Red.

5) Nimic mai neadevărat, decât această aserțiune, deórece adunării generale i-se reportéză totul în „detail“. Red.

1. Că sesiunile parohiale vacante — de după comune — cât venit au adus ele, an de an? ⁶⁾

2. Care sînt acei preoți, și cari sînt acele văduve, cari s'au împărțit până acuma de ajutoriu din fondul preoțesc, — și cu cât? ⁷⁾

3. cari atînt spesele celor esmiși în cauzele fondului preoțesc? ⁸⁾

Preoțimea banațeană va fi cu tótă ocașiunea pentru solicitarea publicării socoților fondului preoțesc, fiindcă numai prin aceea s'ar putea avea constata, cumcă distribuescu-să acele ajutóre, după merite, sau numai după protecțiuni? ⁹⁾

Dacă însă nu ni se va împlini rugarea noastră, atunci nu ne rămâne alta, decât să recurgem la innaltul ministeriu, carele apoi — investit cu drept de supraveghiere — de sigur ne va împlini rugarea. ¹⁰⁾

În bună speranță, că Stimate Redacțiune nu e interesată față de fondul preoțesc, — vin a vă ruga. ca să binevoiți a publica această epistolă în procsimul Nr. din „Biserica și Școla.“

S. Andraș

I. Radneanțiu,
paroch.

6) Tocma așa se raportéză adunării generale a preoțimii, și sinodului eparhial, și ne surprinde, că dlu autor despre acesta nu are cunoștință. Red.

7) Și despre acesta s'a reportat totdeauna. Red.

8) Spesele esmișilor se solvesc după normativul consistorial sub controla sinodului eparhial, carele prin comisiunea sa revede și particularele de spese; ér cine ar fi avënd cunoștință despre vre o abatere, seau chiar abus în această privință, va face bun serviciu fondului, dacă il-va aréta. Red.

9) Ajutórele din fondul preoțesc se „distribuesc“ conform §-lui 27 din statute, care sună astfel: „Drept la ajutorare din fondul preoțesc au toți preoții *contribuitori* și familiile lor cuprinși în §. 5 și 6.“; și deci „protecțiunea“ pretinsă de dlu autor o face statutul nu ca protecțiune, ci ca lege, după carea acordarea ajutórelor se face pendentă în prima liniă dela contribuirea regulată, ca ideă fundamentală, după principiul iuridic, după carele „cine nu pórtă sarcini nu póte avé titlu nici la drepturi.“ Red.

10) Deși guvernul își-esercéază dreptul său de supremă inspecțiune asupra tuturor fondurilor, și prin urmare și asupra celui preoțesc, și așa administrațiunea fondului preoțesc nu se feresce nici de controla guvernului: totuși datorii sîntem a observa părintelui Radneanțiu, că canónele escomunică pre preotul, carele cu încunjurarea forurilor bisericéști, recurge la potestatea lumescă. Red.

Despre spiritism.*)

Originea și dezvoltarea istorică a spiritismului.

— STUDIU —

de D. Voniga.

Inclinarea înspre celea supranaturale și infinite este adânc sădită în firea genului omenesc, — și această inclinare se manifestează și erumpe cu cea mai puternică forță chiar și la așa numitele „popóre ale naturii“.

Omul se pare a fi înzestrat, chiar dela natură, cu poște nemărginite de a se încerca a trece peste limitele finitului și a dori ca și după mórte să ajungă într'o lume mai bună și a trăi o viață mai fericită.

Cu credința despre imortalitate, este împreunată nu numai speranța mângăitoare, că: cei despărțiți aicea, în altă lume vor trăi iarăș în unire fericită, ci și credința că relațiunile dintre cei vii și cei morți nu încetéză, ci se continuă și după mórte.

Acolo însă, unde ideea despre imortalitate și speranța revederei în o altă vieță viitoare este profanată de vederi și principii antropomorfistice, acolo ideea despre comunicarea continuă a morților cu lumea reală viețuitoare, ni-se presintă în forme diferite și cu totul deosebite de cea firească și adevărată.

Credința despre influința lunei spirituale asupra vieții reale era lătită și la popórele mai culte ale evului vechiu; asemenea era lătită și ideea despre puterea decizătoare a spiritelor asupra referințelor vieții pămăntene, fie ca ostilă, fie ca bine-făcătoare.

Politeismul la păgâni, în parte nu era alta, decât venerarea spiritelor străbunilor și eroilor. — Cei buni erau venerați ca spirite pázitóre ale familielor și îi cheamau în ajutor; iar cei rei erau priviți ca spirite rele și ostile. Așa numiții „Demoni“ sînt spiritele ómenilor rei, venite aici între cei vii (I. Flavius: De Bello Iudaico VII. 6, 3).

Fenomenele credinței spiritistice sau arătat în genere la tóte popórele evurilor păgâne. În urmare, e generală. Generală fiind, și cauza trebuie să fie generală. O vom căta dar în concepția generală a firei omenéști.

Mórtea — chiar și după cea mai primitivă idee despre o altă lume — este considerată ca o trecere sau ridicare la un grad mai înalt al esistenței și vieții. Ideea despre o altă lume trece pe cei morți în tabera spiritelor cărora li este dată puterea de a influința în mod ostil sau binefăcător asupra cursului lucrurilor comune din lumea reală. — Deificarea, sau adorarea naturii s'a început cu deificarea și adorarea morților.

Nu putem însă afirma, că vederile politeistice sau născut exclusiv numai din cea mai nobilă și mai îndreptățită însușire a inimei omenéști: — din pietatea cătră cei repausați; nu, căci acestea au și alte cauze și sorginți.

Sălbatecul simțește și judecă ca un copil. — În mijlocul naturii nemărginite, a cărei putere și legi nu le cunoște, se vede pe sine atât de mic și neînsemnat, se

*) după Iancovich.

simte atât de slab și părăsit, cât în fața puterilor ce-l înpresionează, cade în genunchi și tremurând adăra puterea naturii și fenomenele acesteia. Pământul se clătină sub picioarele lui și osămintele iubitorilor sei le îngropă sub ruinele colibei sale; fulgerul se repezește sus din întunecimea nourilor și crăpă atmosfera chiar pe dinaintea picioarelor lui amenințându-i viața; un riu esundeză și diluviul îi nimicește moșiora — și ori-ce desastru îl duce la peire.

Dadat astfel, el vedea în ori-ce fenomen al naturii puterea unei ființe nevăzute, pe carea, de după modul cum îl influențează o simțese ca iubire și atragere ca ostilitate și odium. — Fenomenele bine-făcătoare le privește ca venite dela o putere supra omenescă binevoitoare, ér celsa dăunósă, dela una ostilă și rea.

În nevoie și pericol, din preocupățiune mentală și fizică față de natură, alérgă după ajutor la vre-o putere supra firéscă, pe carea, ca pe o binevoitoare lui o adóra; o chiamă de scut și ajutor contra tuturor vrăjmașilor sei văđuți și nevėđuți. Prin f a r m e c (necromantiă) nisuește a și-o dobîndi și a și-o asigura permanent, ca cu ajutorul ei să pótă apoi slăbi puterea vrăjmașilor sei și ai face pentru sine nepotințioși și nesticăcioși. — Și astfel lucrând apoi contra oarbe și crudei naturi pentru ași putea împlini dorințele dispozițiunii sale, cari trec peste marginile înguste ale lucrurilor finite: nu se sfiește a se pune în relațiuni intime cu spiritele cele rele, cărora, ca se li pótă stimpăra furia și ca se-le pótă împăca; nu prejetă a-și jertfi averea ma chiar carnea și sângele.

(Va urma.)

D I V E R S E.

* **Sfințire de biserică.** Credincioșii nostri din comuna C r o m n a, în tractul protopresviteral al Halmagiului au zidit o frumoasă biserică pre teritoriul cel mai coréspundătoriu spre acest scop din fruntea acestei comune, situată pre un loc înalt și deschis pre valea Crișului Alb visavi de gara căii ferate din Cîl, — astfel, ca noul Sion românesc purnria va vesti călătorilor, cari trec spre Halmagi prin acéstă remantică vale, sêmțul de pietate al creștinilor nostri din acéstă comună și vrednicia zelosului lor preot Teodor Bodea. Actul sfințirii frumoșei noué bisericii din încredințarea Pré Sfinției Sale părintelui Episcop diecesan Ioan Mețianu s'a efeit Dumineca trecută în ființa de față a întreg poporului nostru din Cromna și a unui însemnat număr de popor din comunele învecinate prin protosincelul Augustin Hamsea, protopresviterii Ioan Groza și Constantin Gurban, preoții Teodor Bodea din Cromna, George Lupșa din Dieciu, Ioan Sêrac din Feniș Fabriciu Bodea din Laz, Corneliu Lazar și Alecsandru Nica din Almaș, și diaconul Enea Joldea din Halmagi cu solemnitatea prescrișă de sfințele așezăminte ale bisericii nóstre. Cântările rituale le-a

esecat corul școlarilor din Buteni cu tótă precisiunea sub conducerea zelosului învățatoriu Vasiliu Suciu.

La finea serviciului divin protosincelul Augustin Hamsea a ținut o cuvântare, în carea a espus importanța bisericii vieța poporului nostru în trecut, și importanța, ce o are sfânta nóstă biserică în timpul de față întru desvoltarea culturală și întru înaintarea poporului pre tóte terenele de vieța.

Di de sêrbătoare și de adevărată bucuria și mă gălăre spirituală a fost Dumineca trecută pentru credincioșii nostri din Cromna și jur.

Sé dea Dumneșeu ca sfințele rugăciuni, ridicate cu acéstă ocaziune să fiă bine primite înaintea Tronului cereșc, și roul Sion românesc să fiă adăpost și mângăiere pentru credincioșii nostri din Cromna făclia pururea luminătorii și adevărat isvor de vieța și pietate creștinéscă poporului nostru în gréua sa luptă pentru esistență și pentru o desvoltare rodnică și succésă pre tóte terenele vieții.

* **Deputat sinodal mirean** în cercul Banat-Comloșului pentru sinodul eparchial aradan a fost ales dlu Dr. George Proca, profesor de teologie la seminariul diecesan din Arad

* **Carte aprobată.** Venerabilul Consistoriu aradan în ședința ținută în 31 Martie a. c. a admis cartea de religione partea a II. a d-lui Dr. Petru Barbu, ca manual de instrucțiune în școlele populare din diecesa Aradului. Prețul cărții e 15 cr. v. a. O recomandăm deci în atențiunea învățătorilor nóstrii.

* **Academia română** a ținut Sâmbătă în 31. c. la óra 1 d. m. ședința solemnă publică sub presidența M. S. Regelui, președinte de onóre. Au fost prezenți 32 membri activi și corespondenți. La intrarea M. S. în sala de ședințe membrii și publicul s'au sculat în picioare. Di N. Crețulescu, președinte activ al Academiei roștește o cuvântare plină de căldură, prin care arată stăruințele puse de Suveran pentru prosperitatea acestei instituțiuni. Bêtrânul academician termină, urând sănătate și viață lungă MM. LL. și întregii familii regale. M. S. Regele răspunde, că se simte adênc mișcat de urările ce se aduc M. Sale și familiei regale. Dorește membrilor spor la lucru, — căci numai printr'o muncă statornică vor puté realiza țintele înalte propuse. Apoi declară ședința deschisă. Di Gr. Tocilescu cetește raportul asupra săpăturilor făcute în cursul anului 1897 la Adam Clisi, la Răcari și la T-Severin. După ce termină, presintă Suveranului o colecțiune de diferite obiecte găsite în săpături. Di Gr. Ștefănescu cetește apoi raportul asupra Escursiunii în Urali, (al șeptelea congres geologic internațional), după care ședința se ridică.

* **Faptă frumoșă.** Fostul poporean al meu Teodor Cigher ca membru al com. parochial și ca credincios bun — care mai mult și-a iubit biserică și națiunea șa decât vieța simțându-se slăbit în puterile sale și simțându-și chiar și sfârșitul vieții sale — au testat pe seama fondului nostru bisericesc suma de 50 fl. v. a. care fond astăzi sé urcă la suma de peste 675

*) O putere supra naturala imaginată, dela care, în nevoie, prin farmec cere și așteptă ajutor.)

fl. v. a. de și așa zicând numai câțiva ani sunt de când sau înființat. Suma de 50 fl. fratele reposatului deja a și transpus-o casei sftiei biserici. In numele sftiei biserici atât subserisul cât și membrii com. parochial rugăm pre Ddșu, ca sufletul acestuia testator să-l așeze în locașurile dreptilor, ér osemintelor lui să-le fie țerfina ușoră. A l e s a n d r u V a ș i a d i paroch gr. or. ca președ. com. par. din comuna Tâmașda,

* *Mulțamită publică.* Cu ocasiunea petrecerei arangiate la 19 Faur a. c. în favorul bisericii gr. or. rom. din Beiuș sau făcut următoarele suprasolviri și oferte: Dni Mihai Velicui (adv.) Chișineu și N. N. Arad, câte 5 fl.; Paul Papp (adv.) Beiuș 4 fl. 50 cr.; Végheő Gellért (fost deputat dietal) și Demetriu Negreanu (comerciant), Beiuș, Ioan Gherlau F.-Osorhém câte 4 fl.; Maria Waltner Beiuș 3 fl. 50 cr., Teodor Oncea B.-Lazuri, Dr. George Dobrin (adv.) Lugocș, Gavril Dudulescu Ghiriș câte 3 fl.; Buder Károly Beiuș, C. Ignat Beiuș câte 1 fl. 50 cr., Dr. Nicolau Oncu Arad, Georgiu Papp Orade-mare, Benedek László Beiuș, Popa Mihai, Mukenhaupt József Beiuș, Szabó Péter Beiuș, Beliczay Sándor Beiuș, Gavril Cosma sen. Beiuș, Dr. Grünvald Mór Beiuș, Jánosy Ferencz Beiuș, Papp Gergely Beiuș, véd. Sofie Siládi Beiuș, Alexandra Gavra Beiuș, Iosif Grădinariu protop., Géza Bara Lupóie câte 2 fl.; Corb Vasiliu Poini 1 fl.; Teodor Faszie Beiuș 2 fl. 50 cr.; Dr. Gavril Cosma Beiuș, Buder József Beiuș, Bátori Zoltán Beiuș, Vasiliu Erdélyi Beiuș, Kristó Károly Gurani, Ilarie Krisan Beiuș, Dr. Constantin Popoviciu Beiuș, Dr. Schwimmer Márton Beiuș, Thury Ignác Beiuș, Ladislau Vass Beiuș câte 1 fl. 50 cr.; Coriolan Ardelean Beiuș. Vasiliu Papp Topa, Terențiu Popescu, Dr. Georgiu Mureșan Beiuș, Markovics Károly Beiuș, Daniil Maioreseu, Illós Adalbert Beiuș, Ioan Corb Poini, Nicolau Diamandi Beiuș, Teodor Bulc Beiuș, Ilie Front Bemete, Kaffka Gyula Beiuș, véd. Papp Todor Beiuș, Nicolau Cristian Beiuș, Voisziglass Adolf Beiuș, Andreiu Papp Cristior, Athana iu Papp Câmpani, Ilie Moga Răbăgani, Antoniu Paládi Feniș, Sussmann Lázár Beiuș, Tobiás Miklós Beiuș, câte 1 fl.; özv. Vágó Gáborné Beiuș, Tóth Andor Beiuș, Paul Voștinariu Beiuș, Ioan Tyra Beiuș, Deuts Pál Beiuș. Vasiliu Papp prot. Beiuș, Csizmadia Antal Beiuș, Munkácsi Lajos, véd. Meczig Beiuș, Baka József Beiuș, Tobár Ferencz Beiuș, Pataki Sándor Beiuș, Szelle János Beiuș, véd. Buder Ferencz Beiuș, véd. Wachter Beiuș, Beliczey Elek Beiuș, Véd. Cosma Mihaiu Beiuș, Ioan Chideoșan Beiuș, Ambroziu Chideoșan Beiuș, Georgiu Papp Luca Beiuș, Georgiu Popa Beiuș, Vasiliu Sferlea Beiuș, Demetriu Seliștean Popola, Iliana Kovács, Ioan Laza Beiuș câte 50 cr.; Flore Lupse 40 cr.

Înplinindu-ne o plăcută dătorința când cuităm primirea acestor sume pe calea publicității exprimăm totodată în numele bisericii gr. or. din Beiuș sincera mulțamită față de generoșii suprasolveți pentru suprasolvirile și ofertele făcute. Beiuș la 1 Aprilie 1898. Demetriu Negreanu, președinte. Dr. Gavril Cosma casa r.

* **Starea deplorabilă în care se află păstorii nedemn și cea fericită de care se bucură cel demn.** — Așezați odată în păstoria de suflete, ne facem sau stâlpi de întărire pentru cei s'abi, sau pietre de scandelă, cari aduc la cădere și pre cei mai tari. Noi ne facem sau șerpui de aramă în pustie, rădicați ca să vindecăm ranele credincioșilor, sau viței de aur în câmpia Domnului, ca să-i aducem pe credincioși la cădere, la desfrânări și fărădelegi. A sta singuri sau a căde singuri noi nu mai putem: cu noi stau și cu noi cad și sufletele încredințate conducerii noastre. Pentru aceea e de cea mai mare importanță, ca noi să ni aducem aminte de dătorințele stării noastre mai ales atunci, când am avea nenorocirea a ne fi depărtat de dênsele. Cât de miserabilă e starea unui păstoriu nedemn, carele neconținut trebuie să-și dică: Numai spre scandelă și spre stricarea, éră nu spre edificarea lor sunt pus în biserică; eu mă fac ispitoriu și ucigașul acelor suflete, cărora sunt chemat să li fiu apărător și salvator; sângele Mântuitorului și mijlocele de grație ale bisericii sunt acuma puse în mâinile mele, iară eu abusând de dênsele le întrebuintez spre pierderea creștinilor,ucid unde aș avea să mântuiesc; vestit r al învățătorei credinței și a pietății m'am făcut numai pentru-ca să le slăbesc și să le stric! — Păstorii nedemn e acela, despre carele s. apostol Paul dice, că el șede în casa lui Dumneșeu, spre a să resboi în contra lui Isus și a-i răpi sufletele chiar dela altarele ridicate pentru mântuirea lor. Căci într'adevăr, ce progres pôte să facă și la ce pôte să ajungă o comună necultă și crudă, dacă păstorii carele o conduce e om plin de scandelă? Tôte mijlocele de mântuire ale bisericii rămân pentru dênșă fără efect, ba adese chiar se întrebuinteză și spre reul comunei. Învățătura rămâne fără rezultatul dorit; căci cum se învețe o comună întregă cu succes acela, carele dîlnic îi dă scandelă? Pentru o astfel de comună s. sacramente nu aduc efectul dorit; căci cum să o învețe păstorii de suflete a le primi spre mântuirea sufletelor, dacă el prin purtarea sa și prin esemplul său cel réu le defaimă înaintea ochilor comunei? O astfel de comună e slabă în credință; căci cum să creadă ea ceea ce vede că păstorii de suflete îi este indiferent? În așa o comună nu vei afla ură în contra fărădelegii. Căci cum va ținea ea de păcat aceea, ce preotul prin esemplul și purtarea sa o aprobă? Grația dumneșească trebuie să facă minuni, dacă în așa o comună să nu se pierdă tôte sufletele. Sunteți voi dóră născuți numai spre pierderea altora? Și sunteți voi chemați la serviciul s. altariu și la păstorie numai pentru aceea, ca asemenea unui lup răpitor să intrați în o parte a turmei încredințată nouă tuturor spre păzire? Recugetând aceste și altele de asemenea vom cunoșce, că un păstor de suflete nedemn e mânia lui Dumneșeu și o nenorocire mare pentru fie-care comună.

Cu cât mai miserabilă e starea preotului nedemn, cu atât mai plină de mângăere e starea preotului demn de darul ce la primit. El prourmăz lucrul lui Isus aici pe pământ. El lucră la plinirea sântilor, la zidirea trupului lui Christos, a bisericii, la împlinirea tuturor făgăduințelor date din îndurarea dumneșească pentru ómeni; în scurt preotul demn e aici ca și Isus, mântuitorul comunei sale, mijlocitoriu între ceriu și pământ. Ér când, în mijlocul sufletelor lui încredințate, va sta el înaintea părintelui ceresc, el cu frunte înălțată și conștiință dulce va putea dice împreună cu Mântuitoriu: Pre cari mi-ai dat mie, iată-i aici sunt; nu am pierdut nici pe unul. Ai tói au fost înainte a fi lumea, și iată Ți-i dau éră-și, pre cari mi ai dat ca să-i sântesc prin adevărul Țeu, pentru ca cu toți aleșii să cânte mărirea eternă a grației Tale (După Massillon, VI. orat. synod.)

Reuniunea învățătorilor dela școlile populare gr. or. române din protopopiatele Arad, Chișineu, Șiria, Boroșineu, Buteni, Radna și Halmagiü.

Nr. 249/1898.

Convocare

Pe baza §. 15 din statute, convocăm prin această

Adunarea generală ordinară

a Reuniunii noastre învățătoresci pe zilele **Joi și Vineri (21 și 22 Aprilie n. c.) după s. Paști** în „aula seminarului diecesan,” și rugăm pe toți membrii, cum și pe toți binevoitorii școlii noastre confesionali, să participe în număr cât se poate de mare.

Adunarea se va ține de după următoarea

PROGRAMA

1. Joi dimineața la 9 ore „asistare în corpore la chiamarea ducului sânt” în biserica catedrală.
2. „Constatarea membrilor prezenți” și dispozițiuni față de cei absenți.
3. Esmiterea unei deputațiuni să invite la adunarea generală pe *Il. Sa Prea S. D. Ioan Mețianu și bineventarea Ilustr. prelat.*
4. „Cuvânt de deschidere” de președintele reuniunii T. Ceontea.
5. „Tractarea metodică a rugăciunii „Tatăl nostru” prelegere practică de *Iosif Tisu* învățător la școla de model.
6. „Raportul general al comitetului” și predarea acestuia la o comisiune censurătoare.
7. „Învățătorul și mențiunea lui” disertațiune de *Iosif Moldovan.*
8. „Raportul cassariului și al controlorului” și predarea acestora la o comisiune censurătoare.
9. „Prelegere practică din l. magiară” (introducerea în sala de învățământ și obiectele din trênsa) de *Ioan Roman.*
10. „Raportul spețial al comitetului” asupra regulamentului pentru organizarea învățământului în școlile populare din metropolie.
11. „Espedițiunile cruciate, însemnătatea și folosul lor” prelegere practică de *Nicolau Boscaiü.*
12. „Pertractarea spețială a raportului general al comitetului”.
13. „Cea despre științele istorico-naturale” disertațiune de *Damaschin Medrea.*
14. „Pertractarea spețială a rapórtelor de sub 8”.

15. „Forme de stat, Constituție, drept și datorințe” prelegere practică de *George Tomșa.*

16. „Propuneri și interpelări.”

17. „Industria și Comerciul” disertațiune de *Aureliü Mircü.*

18. „Ce are să formeze învățătorul din elevi?” disertațiune de *Ioan Roșu.*

19. „Decidere” asupra locului și timpului ținerii adunării generale viitoare.

20. Alegerea unei comisiuni pentru autentificarea protocolului acestei adunări generale.

21. „Incheierea adunării generale” prin președintele.

Arad, din ședința ordinară a comitetului ținută la 24 Martie n. 1898.

Prof. Teodor Ceontea

Iosif Moldovanu,

președinte.

secretar I.

CONCURSE.

Pentru deplinirea parohiei vacante de a III-a clasă **Secașiu**, protopresbiteratul Halmagiului se escrie concurs cu termenul de alegere **30 de zile** dela prima publicare.

Doritorii de a ocupa acesta parohia sunt avisați, ca recursesle provădute cu toate documintele prescise, adreseate comitetului parochial până la 8 Aprilie a c. a-le trimite protopresbiterului subsemnat în Halmagiü.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu mine **IOAN GROZA**, m. p. protopresb.

—□—

Pe baza ordinațiunei V. Consistoriu gr. or. din Oradea-mare din 19 Februarü (3 Martiu) a. c. Nr. 172/14 B) se escrie concurs pentru vacanta parohie din **Ascileu**, și filia Pestere protopresbiteratul Peșteșului comitatul Bihor decretate de a III. clasă cu termen de **30 zile** dela prima publicare.

Emolumintele sunt din **Ascileu** 1) Dela 80 Nr. case câte jumătate vica cucuruz sfarmat a 1 fl. 20 cr. 48 fl.; 2) dela 80 numeri câte o și de lucru cu mâncare a 30 cr.; 24 fl. 3) Pământul parochial 20 jugere a 5 fl. jugerul 100 fl.; 4) un cimiteriu 8 fl.; 5) al doilea cimiteriu 12 fl.; 6) casa parochială fără de apartienință cu intravilanul de doua jugere 50 fl.; 7) venitele stolare calculate după cei 5 ani din urma 15 fl.; 8) dreptul de pašunat pentru 4 vite gratis.

Dela filia **Peștere** 1) dela 100 Nr. case una vica cucuruz sfarmat a 1 fl. 20 cr. 120 fl.; 2) dela 100 Nr. case 40 cr.; pentru fân și clacuire 40 fl.; 3) Pământul parochial circa 5 jugere de clasa prima a 12 fl. 60 fl.; 4) din un cimiteriu 25 fl.; 5) din al doilea cimiteriu de lângă biserica 15 fl.; 6) Stólele usuate de pe 5 ani din urma 15 fl.

Recapitulare dela **Ascileu** 257 fl., dela **Peștere** 275 fl.; Suma 532 fl.

Doritorii d-a ocupa această parohie vor avé a-și trimite petițiunile lor instruate conform regulamentului pentru parochii subscrisului protopresbiter în **Lugașul de sus**, p. u. **Élesd** și a-se presenta în s-tele biserici în vre-o **Duminecă** ori sêrbătóre, pentru de a-și arata desteritatea în cântare și oratorie.

Lugașul de sus la 8 Martiu v. 1898.

Comitetul parochial.

In conțelegere cu mine: **TEODOR FILIP**, m. p. prot.